

Domači planetarij

Andrej Guštin

Pred nekaj leti sem po dolgem času srečal sošolca. Pripovedovala sva si to in ono, obujala stare prigode in nove doživljaje. Pa mi je pravil o svojih zadnjih počitnicah. Svojo zaročenko je peljal na letovanje ob Črno morje. V Romunijo! Zadeva se mi je zdelo precej nenavadna, saj nisem poznal nikogar, ki bi rajsko Jadransko obalo ali oblegane španske in grške plaže zamenjal za nepredvidljivo bivšo "komunistično" državo. Zadevo sem si dal podrobneje razložiti. Očitno je bilo, da je moj prijatelj prav užival. Povedal mi je še za nenavaden turistični program, v okviru katerega so jih peljali tudi v planetarij. Hitro me je pobaral, če bi si lahko pri nas ponovno ogledal podobno zvezdno predstavo. Čeprav neposvečen v skrivnosti neba, je bil nad videnim v daljni deželi navdušen. Navdušenje sem mu kaj kmalu pokvaril in ga postavil na trdna domača tla. Ne, pri nas ne moreš zaročenke peljati v planetarij.

Kakšna je naša podoba o Romuniji, od komunizma obubožani deželi, kjer s tanki orjejo njive in jedo samo krompir v oblicah? Takšna, kakršno si jo zamišljamo sami, iz Slovenije, najbolj razvite bivše socialistične dežele, ki po svojem gospodarstvu, bogastvu in kulturi bolj kot druge države sodi v EU. Samoprevara? Število planetarijev pač ni merilo za razvitost. Toda, če smo res tako napredni, zakaj moramo potem romati v Gradec, München ali Romunijo, da nas umetne zvezde za nekaj minut zapeljejo stran od vsakdana? Ko bomo v Evropi, bo gotovo bolje. Vsaj potnih listov nam na poti do planetarijev ne bo treba pokazati. Zaenkrat poznam le eno rešitev. Planetarij v vsak slovenski dom!

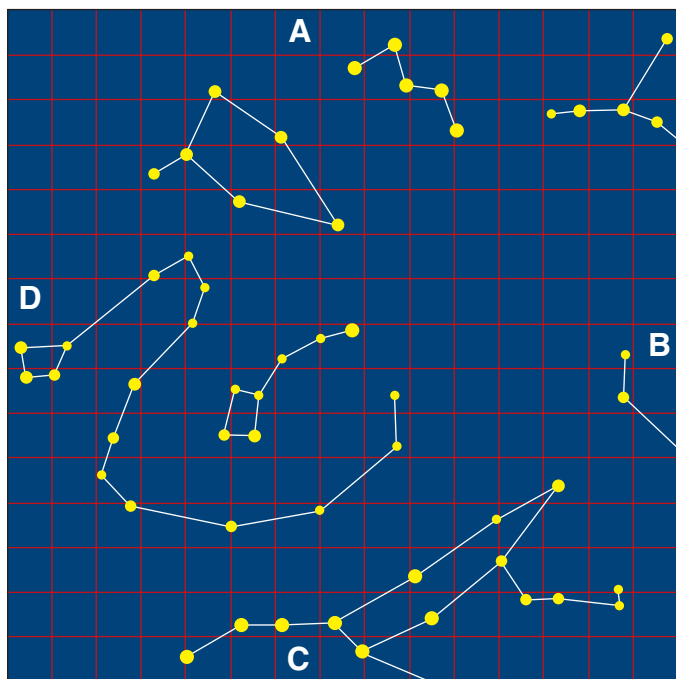

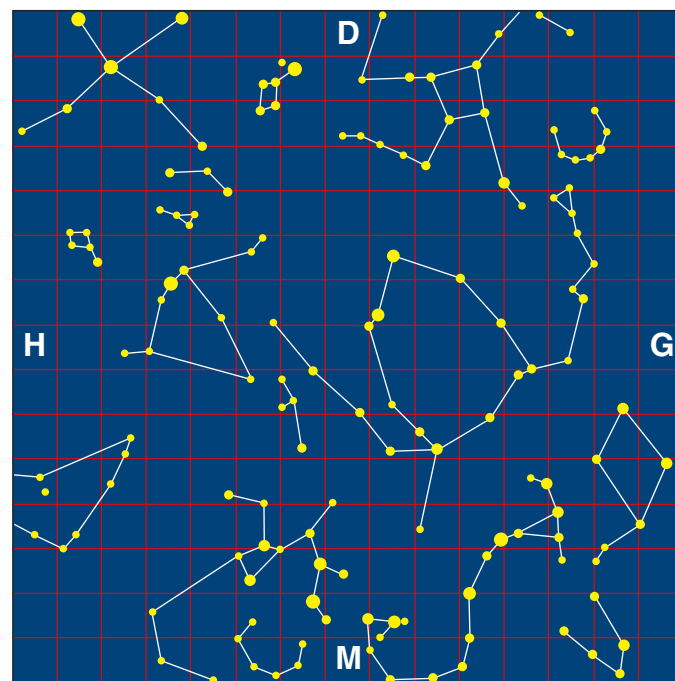
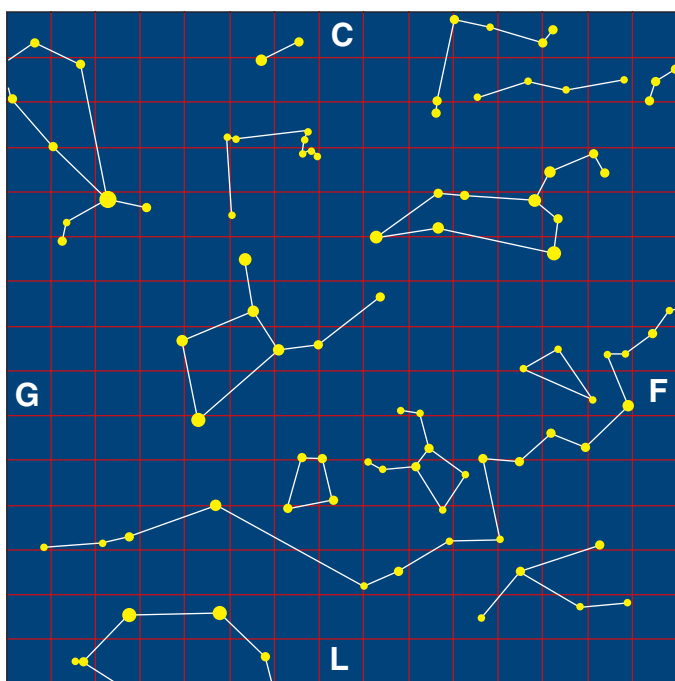
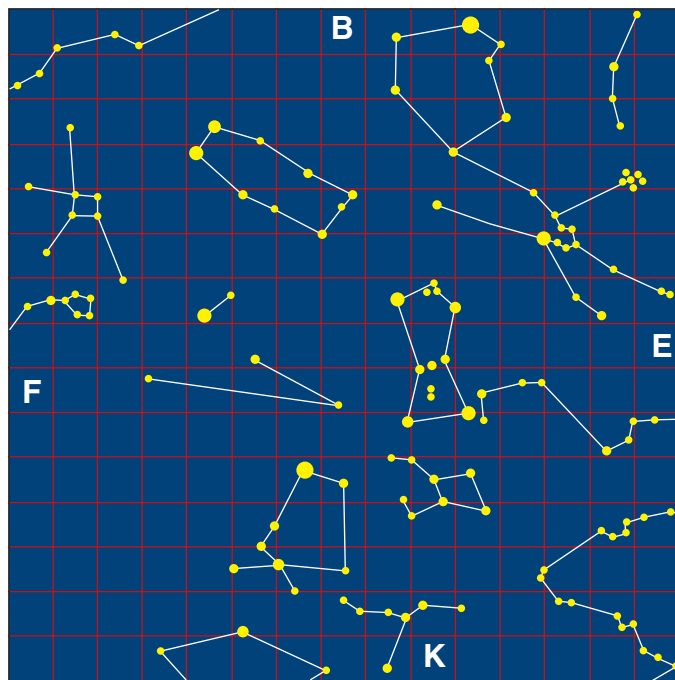
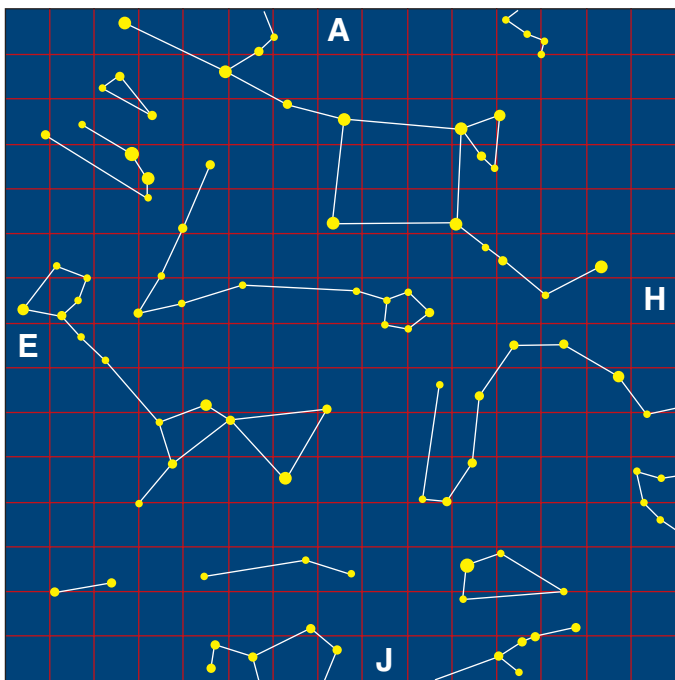
Za izdelavo namiznega planetarija potrebujemo: pet kartonov velikosti 30 cm x 30 cm, ravnilo, svinčnik, šestilo, sa-

molepilni trak, 4,5-voltno žarnico z nastavkom, 4,5-voltno baterijo, izolirane žice.

Priprava in delo

- 1 Na kartone z ravnilom in svinčnikom narišemo kvadratno mrežo, veliko 2 centimetra krat 2 centimetra.
- 2 Iz priloženih kart prerišemo zvezde in obrise ozvezdij. Svetlejše zvezde označimo z večjimi pikami. Na stranice kartonov napišemo še črke v enaki razporeditvi kot na kartah. To nam bo pomagalo pri sestavljanju "projektorja".

③ S konico šestila na mestih narisanih zvezd naredimo luknjice. Svetlejšim zvezdam (debelejše točke) naredimo večje luknje, šibkejšim pa manjše.

④ Tako preluknjane kartone z lepilnim trakom zlepimo v kocko z odprtim dnom. Z ozvezdji porisana stran naj bo na notranji strani škatle. Stranice zložimo tako, da črke sovpadajo. Na zgornji strani naj bo prvi karton z ozvezdji okoli Severnice.

⑤ Če v elektro-trgovinah ne dobimo žarnice z nastavkom, lahko razdremo staro žepno svetilko in iz nje vzamemo žarnico skupaj z nastavkom. Preveriti moramo napetost, za katero je žarnica narejena in glede na to izbrati baterijo. Otrokom naj pri vezavi žarnice pomagajo starši. "Elektrike" večji lahko

žarnico zvežejo preko stikala, kar omogoča enostavnejše prižiganje projektorja.

⑥ Naredimo še podstavek za žarnico. To je lahko narobe obrnjen plastični kozarec. Na njegovo dno prilepimo nastavek žarnice in ga postavimo v sredino projektorja, žice pa na zunanjo stran do baterije speljemo pod eno od stranic.

⑦ Za projekcijo izberemo sobo z golimi stenami. Projektor postavimo na mizo sredi sobe, sobo zatemnimo, prižgemo žarnico in predstava se lahko začne.

⑧ Tak domači planetarij je lahko vir zabavnega izobraževanja. Na stenah in stropu poskušamo prepoznati znana ozvezdja, poiskati Severnico, najti ozvezdja zimskega in poletnega neba... V topli sobi se lahko naučimo

poiskati navidezne povezave ozvezdij in svoje znanje nato izkoristiti pri opazovanju pravega zvezdnatega neba. S prijatelji se lahko igramo tudi "Milijonarja": Kje je ozvezdje Orion? Kako je ime tej in tej zvezdi? Kje je približno nebesni ekvator? In še in še. Milijonarji vsekakor ne bomo postali, mogoče pa bomo nekoliko obogatili svoje znanje. ☾

P.S.: Koliko zanimivih astronomskih vaj in igric najdemo v tuji literaturi. Te, ki se pojavljajo v Spiki, niso vse izvirne in so izposojene oziroma prirejene po drugih (tujih) avtorjih. Žal "tople vode" ni mogoče več odkriti. Moramo jo le napeljati v naše loge, kjer so do sedaj prevladovale predvsem stroge, dolgečasne in nezanimive astronomske vaje.